ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2021/HC-B12/66
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: މުޙައްމަދު އަނަސް، ހ.ރުދުރުމާމަންޒިލް، މާލެ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަކީބު

ޙުކުމް ތާރީޚް: 08 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1443
14 އޮކްޓޯބަރު 2021

ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] ކުރެވުނު ތާރީޚް:

29 ސަފަރު 1443

06 އޮކްޓޫބަރު 2021

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** 145-B4/AM/2021/02 ނިންމުން
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 05 ސެޕްޓެމްބަރު 2021
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 13 ސެޕްޓެމްބަރު 2021

ޖިނާއީ- ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމާ ނިންމުން- އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މިންގަނޑު ބިނާކުރެވިފައިނުވުން

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން (ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުން ނިންމިގޮތް) އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް، މާލެ، ސ.ހުރުދުރާމަނިޔާ، މުޙައްމަދު އަޙްސަން (ދ.ރ.އ ކާޑު ނަންބަރު: A162660) ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބެލި ޤަޟިއްޔާއެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އެވެ.

ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. 31 މޭ 2021 ދުވަހުގެ 18:43 ހާއިރު މާލެ، ސ.ހުރުދުރާމަނިޔާ، މުޙައްމަދު އަޙްސަން އާއި އިތުރުބަޔަކާ ގުޅިގެން މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމާ ގުޅޭ ޢަމަލެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރުކޮށްފައިވާ މައްސަލައާ ގުޅިގެން 31 މޭ 2021 ދުވަހު ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުން[1] މުޙައްމަދު އަޙްސަން ހައްޔަރުކޮށްފައިވެއެވެ.

3. އޭގެ ފަހުން 1 ޖޫން 2021 އިން 16 ޖޫން 2021 އަށް 15 ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް މުޙައްމަދު އަޙްސަން ބަންދުކުރެވިފައިވެއެވެ.[2] އަދި 16 ޖޫން 2021 އިން 1 ޖުލައި 2021 އަށް އިތުރު 15 ދުވަހަށް ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރެވިފައިވެއެވެ.[3] އަދި 1 ޖުލައި 2021 އިން 11 ޖުލައި 2021 އަށް އިތުރު 10 ދުވަހަށް ބަންދު މުއްދަތު އިތުރުކުރެވިފައިވެއެވެ.[4]

---

[1] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/HA/2021/161 ކޯޓު އަމުރު

[2] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2021/1075 ކޯޓު އަމުރު

[3] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2021/1221 ކޯޓު އަމުރު

[4] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2021/1357 ކޯޓު އަމުރު

4. އަދި 08 އޮގަސްޓް 2021 ގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4(436/2021)/2021/03 އަމުރުން މުޙައްމަދު އަޙްސަން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށެވެ.

5. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން މުޙައްމަދު އަޙްސަންގެ މައްޗަށް ކެނެބިސް ޓްރެފިކްކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ. މުޙައްމަދު އަޙްސަންގެ މައްޗަށް މި ދަޢުވާ ކުރެވިފައިވަނީ [illegible] ވެއެވެ. އެގޮތުން މި މައްސަލައިގައި [illegible] އަދި [illegible] ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގެ [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] މިމައްސަލާގައި ގިނަ އަދަދެއްގެ މަސްތުވާތަކެތި (320 ގްރާމް ކެނެބިސް) [illegible] މައްސަލައަކީ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި މައްސަލައެއް [illegible] 3 ވަނަ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 ނިޔާވުން

6. އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 'ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމިގޮތް' (13 ސެޕްޓެމްބަރު 2021) އަށް ބަލާއިރު، އެ ނިންމުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތުގައެވެ.

"ނިންމުން:

1. މި މައްސަލައިގެ ތަޙުޤީޤު ނިމެންދެން މުތުހަމު އަޙްސަން ބަންދުކޮށްފައިވާކަމުން، އެ ގޮތުގެ ބަންދުގައި ހުންނަން ޖެހޭ ދުވަސްތަކުގެތެރޭގައި ކުރުމާއި، މުތުހަމު އަޙްސަން ކުށުގެ ޝަކުވާ ދައްކާ ހުރި ސަބަބު ދައްކާ ގޮތުން ތުހުމަތު ސާބިތުކުރެވިދާނެކަމަށް، މުތުހަމު އަޙްސަން ދިމާކުރެވޭ ބަދަލުކުރުމަށްފަހު އަންނަނިވި ކަރުދާސް ތަކުރާރުކޮށް 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި ސަބަބުތަކެއް ތުހުމަތު ސާބިތުކުރެވިދާނެކަމާއި؛

2. މުތުހަމު އަޙްސަންގެ ބަރި ހުކުމް ގެއްލުމަށް ފުރުޞަތުގައިވާ ކަމަކަށް ތުހުމަތުކުރެވުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އިސްތިއުނާފުކުރާ، އެކަމަށް އެއްވެސް ހުކުމެއް ނުވާނަމަ ސަބަބުތަކެއް ސާބިތުކުރެވޭ ގޮތަކަށް އެކި ދުވަސްވަރު ތަކުރާރުވާ ގޮތުން އެކަމެވެ."

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

7. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 'ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމިގޮތް' އިސްތިއުނާފުކުރަމުން މުތުހަމު އަޙްސަންގެ ވަކީލުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 4 (ހަތަރެއް) ނުކުތާއެވެ.

- ފުރަތަމަ ނުކުތާ އަކީ: ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކަށަވަރުވެއްޖެއްޔާ ޖަލުގައި ބަންދު ކުރުމަށް ހުކުމްކޮށްފައިވާތީ، އެކަމަށް ސަބަބުތައް ދިނުމާއި ދުވަސްތައް ނަގާފައި އެއީ އެކަމަށް

އެއްވެސް ހިޔަވަޅެއް ނުލައި ބަންދު މުއްދަތު ބަލައިގަނެފައިވާ ގޮތެއް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާ އަކީ:** ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ގެ (ހ) ގައި މަތީދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ދަށުދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭނެ ކަމަށް އޮންނަ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- **ދެވަނަ ނުކުތާ އަކީ:** ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- **ތިންވަނަ ނުކުތާ އަކީ:** ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކަށް ދައުލަތުގެ ހުރިހާ އިދާރާތަކުން އަމަލު ކުރަން ޖެހޭނެކަމަށް އޮންނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކުގައި ދެފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ

8. އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން މުސްތައުނިފު އަޙްސަންގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މުސްތައުނިފު އަޙްސަން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭނީ ގާނޫނީ ޖަލުގައި ކަމަށާއި ނަމަވެސް މުޙައްމަދު އަޙްސަން ކަސްޓަޑިއަލް ޖަލުގައި ބަންދުކޮށްފައިހުރި ހުކުމުން ދަރުކާރުން ފުރިހަމައަށް ދިފާޢުކޮށްފައިނުވާކަމަށާއި އެކަމަށް އެއްވެސް ހިޔަވަޅެއް ނުލައި ބަންދު މުއްދަތު ބަލައިގަނެފައިވާ ގޮތެއް ނިންމާފައިވާ ކަމަށެވެ. އަދި ޤާނޫނުން ދީފައިވާ ބާރު ހަނިވާގޮތަށް ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާތީ އެއާ ޚިލާފަށް ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013

(ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ޤާނޫނު) [illegible] ހައިކޯޓުން [illegible] ކޯޓުތަކުގެ [illegible]

ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކަށް ދައުލަތުގެ ހުރިހައި އިދާރާތަކުން އަމަލު ކުރަން ޖެހޭނެކަމަށް [illegible] ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ.

9. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި [illegible] 145-B4/AM/2021/02 [illegible]

10. އިސްތިއުނާފު [illegible]

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މިންގަނޑު

11. ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، (ށ) [illegible] ކުރުން/ނިންމުން އިސްތިއުނާފަށް [illegible]

ނުވަތަ ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ކުށެއް ހިނގާފައިވާކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ކަންކަން ހުރުމުން ނުވަތަ ޙުކުމް/ނިންމުމުގެ ކުރިއަށް އަދި އިޖުރާއަތެއްގައި [illegible] [illegible] އެމާއްދާގެ[5] (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ [illegible] ޢައިބެއްގެ ސަބަބުން [illegible] ނުވަތަ [illegible] އަސާސު ކޯޓު އިޖުރާއަތަކީ ބާޠިލު އިޖުރާއަތެއް ކަމުގައިވުމުންކަން އެނގެއެވެ.

12. އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުއްދަ ދޭންޖެހޭ މައްސަލައެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅާނީ އެ މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފުކުރަން ހުށަހަޅައިގެން ކާމިޔާބުވުމުގެ [illegible] އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތެއް އޮތް ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] މައްސަލައެއް ކަމަށް [illegible] ކަމާއި، މައްސަލަ [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] ކޯޓެއް [illegible] [illegible] ހަމައެކަނި [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[6] 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ މިންގަނޑަށް ވާސިލު [illegible] އެ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[7]

---

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާ

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 މައްސަލަ ބަލައިގަތުމުގެ ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު

އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ނުކުތާއާމެދު ސަބަބުތަކުން ރިޢާޔަތްކުރެވުނު

13. އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަލް ޕްރޮސީޖަރުގެ ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކަސްޓަޑީއަށް ޖަލްސާގައި ބަންދު ކުރެވިފައިވާނަމަ، އެކަމުން ސަބަބުތަކުން ހުށަހަޅައިގެން ރިޢާޔަތް ނުކުތް އަދި އެކަމުން އެއްވެސް ފުރުޞަތެއް ނެތި ބަންދު މުއްދަތާއި ބަންދުގައިބެހެއްޓުމަށް ގޮތެއް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކޮށް ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާއަށް ސަބަބުތަކުން ރިޢާޔަތްކުރެވުނު އަންނަނިވި ގޮތަށް ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

13.1 އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި[8] އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

> "މި މައްސަލައިގެ ސަބަބަށް ނިސްބަތުން މުދައްޢާ އަހްސަން ބަންދުކުރެވިފައިވުމުން، އެ ފަރާތް ބަންދުގައި ހުންނަން ޖެހޭނީ ދިފާޢުޖެހުމުގައި ކުރުމުގެދިވާ، މުދައްޢާ އަހްސަން ކަސްޓަޑީއަށް ޖަލްސާގައި ހާޒިރު ސަރަހައްދު ދެކެވޭ ފަރާތެއް ލިބުން ސަރުކާރުއޮފީސްތަކަށް، މުދައްޢާ އަހްސަން ދިވެހި ޖަލްސާ ބަލައިނުގަތުމަށް އަންގާ ކޯޓުން ވޯރަންޓެއް އެކަށް 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ސަރަހައްދަށް ލިބުން ސަރުކާރުއޮފީސްތަކުގައި..."

އަންނަނިވި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މުދައްޢާ އަހްސަންގެ ބަންދު މުއްދަތާ ކަސްޓަޑީގައި މުދައްޢާ އަހްސަން ކަސްޓަޑީއަށް ޖަލްސާގައި ބަންދުގައި ހުރުމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ހިފަހައްޓަން އަމުރުކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

13.2 އަދި އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ޤާނޫނީ އުސޫލަށް[9] ރިޢާޔަތްކޮށް، އިސްތިއުނާފު މި ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބަލައި ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭގޮތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއެއްކަމަށް ބަލާއިރު، މި ނުކުތާގައި ދަށު ކޯޓުން ޚިލާފުވެފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލެއް ނުވަތަ އުފުލޭ ޤާނޫނީ ބަހުސެއް

---

[8] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 ބަންދު މުއްދަތާބެހޭ ނިންމުމެވެ.

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 މައްސަލަ ބަލައިގަތުމުގެ ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް

މުޤައްރަރު އަސްލެއްގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ، މި ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުކުތާއެއް ނޫންކަން އެނގެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއާމެދު ބަލައިލުން

14. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ގެ (ހ) ގައި މަތީ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ދަށު މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭނެ ކަމަށް އުސޫލު ބުނެފައި ވާއިރު ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ. މިނުކުތާގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނުން ދިނީ ބާރު ހަވާލުކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނު ތަފްސީރުކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ދަށު ކޯޓުން ޢަމަލުކުރައްވާފައެވެ. ނަމަވެސް، އެ އުސޫލު ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ދޫކުރެވުނު ފަހުން އިސްތިއުނާފު ކުރި މުޤައްރަރު އަސްލެއްގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން މި ނުކުތާއާމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުކުތާއެއް ނޫންކަން އިސްވެ ދެންނެވުނު ސުޕްރީމް ކޯޓުން ޤަރާރުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.[10]

އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާއާމެދު ބަލައިލުން

15. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާއި ޚިލާފަށް ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ. މިނުކުތާގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ޤާނޫނު) އާ ޚިލާފަށް ދަށު ކޯޓުން

---

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 ގައިވާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުން

އަމަލުކުރެވެމުންދާއިރު އެކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ހިމާޔަތެއް ނާޅައި މައްސަލަ ނިންމާލެއްވިކަމުންނެވެ. އިސްތިއުނާފީ ހުށަހަޅާ ނުކުތާތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ގޮތް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފު ނިންމުމެއް ކަމަށް ނުފެނެއެވެ. ނަމަވެސް އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ވަކީލު ހުށަހެޅި އެއްވެސް ނުކުތާއެއް ދަށު ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމަށް ނުފެނެއެވެ. އަދި އެފަރާތަކުން އަމަލުކުރުމަކުން އުސޫލު ހިމާޔަތް އެފަރާތުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފަށް ޤާނޫނީގޮތުން ސައްޙަ ނޫންކަމަށް ނިންމިދާނެ ޤާނޫނީ ހަމައެއް ނެތެވެ. ވީމާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއި ޚިލާފަށް ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ނިންމާފައިވާކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެ ހަމައެއް ނެތެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ހުށަހަޅާ ނުކުތާތަކުގެ [illegible] ރިޢާޔަތްކުރުން

16. އިސްތިއުނާފީ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކަށް ދައުލަތުގެ ހުރިހާ އިދާރާތަކުން އަމަލު ކުރަން ޖެހޭނެކަމަށް އޮންނަ މާއްދާއި ޚިލާފަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރަނިވި ނުކުތާއެވެ. ނަމަވެސް މި ނުކުތާއަކީ ދަށު ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު ތަޠުބީޤުކުރުމުގައިވާ ގޯސްވުމުން ނުވަތަ ޤާނޫނު ޚިލާފަށްކަމަށްވާ ގޮތްތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއަކަށް ނުވާތީ މި ނުކުތާއަކީ ވަކިން އިސްތިއުނާފުގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުކުތާއެއްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

17. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ސަޢީދު އިބްރާހީމް ވ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[11] މައްސަލައިގައި، އެ މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ބިނާކޮށްފައިވާ ފަނޑިޔާރު ޢ.ޝ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ރައުޔުގައި،

---

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ.

ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހާ ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ގާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކަނޑައަޅައި އެ މީހާ އިތުރަށް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު ބަލަންޖެހޭކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެ [illegible] 17 ވަނަ ނަންބަރުގައި މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ފަނޑިޔާރު ޖަވާބު ހޯދަންޖެހޭ އަންނަނިވި ދެ ސުވާލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

(ހ) ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރެވިފައިވާ މީހާ މެދު ތުހުމަތު ކުރެވުނު ކުށް އޭނާ ކުރިކަމަށް ބާރުދޭ ހެކި ހުރިކަން ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ.

(ށ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކުގެ ހާލަތެއް ވުޖޫދުވާކަން ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ.

މި މައްސަލައިގެ ހުރިހާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ބިނާކޮށްފައިވަނީ މުޤައްރަރު [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން 08 އޮގަސްޓް 2021 ގައި ނެރެފައިވާ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4(436/2021)/2021/03 އަމުރު ޚިލާފަށް އަދި [illegible] ބަންދުގެ މުއްދަތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަމަވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ.

18. ކޮންމެ އިޖްރާއީ ޤަވާއިދުގެ ނަތީޖާއަކީ ބަންދުގައި ހުރި މީހާ ދޫކުރުން ކަމަށް ބަލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢަށް ނުބައި އަސަރުތަކެއް ކުރާނެ ކަމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ޙައްޤުތަކަށް އުނި، ކުރާގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރުގެ އެކަށީގެންވާ ހެކި ހުރެގެން ފަސާދައާއި ބަންދުކުރާ މިފަދަ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ބަންދުގައި ހުރި މީހެއްކަމަށް ނުބެލެވޭނެކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ***ޢުބައިދު އަދި އިބްރާހީމް ފުރުޝަތުން ވ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް***[12] މައްސަލައިގެ 39، 40 އަދި 41 ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާލުމުން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން މަޙްކަމަށް އަރިސްކޮށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ހާލަތު ފިލައިގެންދިއުން، ހަމައެކަނި މަޙްކަމަށް އަރިސްކޮށް ކަސްޓޯޑީއަށް ޖަވާބުގައި ބަންދުކުރަންވާނީ ހުރުމުގެ ސަބަބުން މަޙްކަމަށް އަރިސްކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ޙަވާލުކުރާ ނިންމައިފީމެވެ.

19. އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުކުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް (ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 'ބަންދު މުއްދަތު އިތުރުކުރުމުގެ އަމުރު') ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް އޮތްކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

ފައިސަލާ އަސާސް ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމް

20. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-B12/66 ގެ މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވަނީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ "ބަންދު މުއްދަތު އިތުރުކުރުމުގެ އަމުރު" ކަން އެނގެއެވެ.[13]

21. މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ބަންދުގައި ނިންމުން ޤާނޫނާ ޚިލާފުކަމަށް ބުނެ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި ނުކުތާތަކަކީ:

---

[12] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/108,109/110 ގެ ނިޔާ

[13] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 "ބަންދު މުއްދަތު އިތުރުކުރުމުގެ އަމުރު" (ތާރީޚު: 13 ސެޕްޓެމްބަރު 2021)

21.1. ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލުގެ ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކަސްޓޯޑިއަލް ޖަލުގައި ބަންދު ކުރެވިފައިވުން، އެކަމަށް ސަޕޯޓުކުރާ ފިޔަވަޅު ރިޢާޔަތް ނުކުރައްވާ އަދި އެކަމަށް އެއްވެސް ހިމަނައިގެ ނުބެލުމަކީ ބަދަލު މާދަމާއާ ބަޔާންކުރާ ގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާ،

21.2. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ގެ (ހ) ގައި މަތީދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ދަށުދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭނެ ކަމަށް ބުނާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާ،

21.3. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާ،

21.4. އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކަށް ދަރަޖައިގެ ހުރިހައި އިދާރާތަކުން އަމަލު ކުރަން ޖެހެންކަމަށް ބުނާ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.[14]

22. އަދުލުވެރި ކޯޓުގެ ނިޔާ ހުކުމްތަކާއި އިއްވާ މައްސަލަތަކުގައި މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައާއި ޖިނާއީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްގު، މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ކޮންމެ ފަރާތަކަށް ލިބިގެންވާކަން ޤާނޫނުއަސާސީން އަންގައިދެއެވެ.[15]

---

[14] އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތުން އަދި ހުށަހެޅި ލާއިޙާގެ 3 ވަނަ ސަފްހާ

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 56 ވަނަ މާއްދާ

23. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތައް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"(ހ) މި ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެންމެހައި ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފު ނުވާ ގޮތުގެމަތިން ކޮންމެ މީހަކަށް ތަފާތުނުކޮށް މި ޤާނޫނުއަސާސީ ކަށަވަރުކޮށްދެއެވެ. އަދި މިއިން އެއްވެސް ޙައްޤެއް ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއް އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ހިފެހެއްޓޭނީ މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހަދާ ޤާނޫނަކުންނެވެ. އަދި އެގޮތަށް ހިފެހެއްޓޭނީ ދިމުޤްރާޠީ މިނިވަން މުޖުތަމަޢެއްގައި ބުއްދިއަށް ވަންނަ ގޮތަކަށް ސާބިތުކުރެވޭ މިންވަރަކަށް ހިފެހެއްޓުމަކީ ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމަކަށް ވާންވާނެއެވެ.

(ށ) އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފުނުވާނޭހެން ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައި، މި ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން، މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދެވިފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓުމުގައި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތަށް ނުވާނެއެވެ.

(ނ) މި ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ އެއްވެސް ބައެއް ހިފެހެއްޓުމުގައި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާ ގޮތަށް ތަބާވެފައިވޭތޯ ކޯޓަކުން ބަލާއިރު، ތިރީގައިވާ ކަންކަމަށް ބަލަންވާނެއެވެ.

1. އެ ޙައްޤެއްގެ ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއްގެ ޠަބީޢަތް ކޮބާކަން.

2. އެ ޙައްޤެއް ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޭނުމާއި، މުހިންމުކަން.

3. އެ ޙައްޤެއް ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓިފައިވާ ގޮތާއި މިންވަރު.

4. އެ ޙައްޤެއް ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓުމާއި، އެ ޙައްޤު ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމުގެ މުހިންމުކަމާ ހަމަވުން.

5. އެ ޙައްޤެއް ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޭނުން ހިފެހެއްޓުމަށްވުރެ ލުއި ގޮތަކުން ޙާސިލުކުރެވިދާނެތޯ.

6. އެ ޙައްޤެއް ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓުން މި މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތަށް، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައި އެ ޙައްޤު ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ކޮންމެހެން ހިފެހެއްޓެންޖެހޭތޯ.

(ރ) މި ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓުމުގައި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތަށް ހިފެހެއްޓިފައިވާކަން ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ އޮންނާނީ، އެ ޙައްޤު ނުވަތަ އެ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓުން ޞައްޙަކަން ސާބިތުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށެވެ."

މިފަދައިން އެނގިގެންދެއެވެ.

24. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކޯޓުތައް ކަނޑައަޅައި ބަޔާންކުރުމާއި އެ ކޯޓުތަކުގެ އިޚްތިޞާޞްތަކާއި މަސައްކަތްތައް ހިންގުމުގެ އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުކަން އެނގެންއޮވެއެވެ.[16]

25. ބުނެވިދިޔަ ޤާނޫނުގައި ދަށު ކޯޓުގެ ޙުކުމްތަކާއި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުގެ ނިންމުންތައް އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނެ ހާލަތްތައް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި އޮންނަނީ:

> " މި ޤާނޫނުގެ 38 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 39 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ޙުކުމްތަކާއި ނިންމުންތައް ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނީ އަންނަނިވި ހާލަތްތަކުގައެވެ.
>
> (ހ) އިސްތިއުނާފުކުރަން ބޭނުންވާ ޙުކުމް ނުވަތަ ނިންމުން [illegible]
>
> (ށ) [illegible]
>
> (1) [illegible]
>
> (2) [illegible]
>
> (3) [illegible]
>
> (4) [illegible]"

[illegible]

---

[16] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 1 ވަނަ މާއްދާ

26. އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދާތަކަށް ބެލުމުން އެނގޭކަމަކީ، ދަށު ކޯޓުގެ ޙުކުމްތަކާއި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުގެ ނިންމުންތައް އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނީ ވަކި ޙާލަތްތަކެއްގައި ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، ދަށު ކޯޓުގެ ޙުކުމެއް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލެއްގެ ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަ ނުޖެހޭނަމަ އެ ޙުކުމެއް ނުވަތަ އެ ނިންމުމެއް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤެއް [illegible] ވަކިން ސާފުކޮށް އެނގެން ކަމުގައި [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

27. އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނީ ދަށު ކޯޓުން ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަކުން އެ މައްސަލައެއް ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible] ސަބަބުން އިސްތިއުނާފަށް އެ މައްސަލައެއް ހުށަހެޅުމުގެ އަސާސެއް [illegible] އޮންނަންވާނެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ދަށު ކޯޓުގެ ޙުކުމެއް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލެއްގެ ނިންމުމެއް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅޭނެ އަސާސްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާ ފަރާތުން އެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި [illegible] [illegible] އަސާސް [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ ސާފުކޮށް [illegible] ކަމުގައި [illegible]. [illegible] އިސްތިއުނާފުގެ (appeal ground) [illegible] [illegible] މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

28. އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނީ ދަށު ކޯޓުން ކުރި ޙުކުމެއް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަކުން ނިންމި ނިންމުމެއް [illegible] [illegible] އެދިގެންނެވެ. އެއީ މިގޮތުން، އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނީ، ދަށު ކޯޓުން ކުރި ޙުކުމެއް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަކުން ނިންމި ނިންމުމެއް [illegible] [illegible] [illegible] ބަލައި [illegible] އެ ޙުކުމެއް ނުވަތަ ނިންމުމެއް މުރާޖަޢާކޮށް އަދި [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible]. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން، [illegible] ދަށު ކޯޓުން ކުރި ޙުކުމެއް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަކުން ނިންމި ނިންމުމެއް [illegible] [illegible] ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ.

29. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ ހަތަރު ނުކުތާއެކެވެ. އެގޮތުން، އެ ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިންވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެންމެ ބާރުލާ ފާހަގަކުރާ ނުކުތާ އަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލް ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތް ކަސްޓަޑީއަށް ޖަލުގައި ބަންދު ކުރެވިފައިވާތީ، އެކަމަށް ސަބަބުވި ފުރިހަމަ ރިޢާޔަތް ނުކުރައްވާ އަދި އެކަމަށް އެއްވެސް ހިސާބެއް ނުބެލުމަށް ބަންދު މުއްދަތަކަށް ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާކަން އެނގިގެންދެއެވެ. މި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކާލާތުކުރާފަރާތުން އަދި ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޔާނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން އޮތް ބަޔާނަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލް ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުކުރުމަށް ކޯޓުން އެއްވެސް އިޖުރާއަތެއް އަމަލުކޮށްފައިނުވާކަމެވެ.

30. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނުކުތާއަކީ ރިމާންޑް ޖަލުގައި ބަންދުކުރުމުގެ ކޯޓުން އަމުރުކުރެއްވިނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުކުރުމުގައިވަނީ ކަސްޓަޑީއަށް ޖަލުގައިބަހައްޓަން ބޭނުން ބަންދެވެ. އަދި އެކަމަށް ސަބަބުވި ފުރިހަމަ ރިޢާޔަތް ނުކުރައްވާ އަދި އެކަމަށް އެއްވެސް ހިސާބެއް ނުބެލުމަށް ބަންދު މުއްދަތަކަށް ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާއަކަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރެއްވި ވަކީލު އެފަދަ ސަބަބެއް ބަޔާންކޮށްދިނުމަށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކަސްޓަޑީ ވަނީ ފޮނުވާފައިވާ ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކުރަމުންނެވެ. ސަބަބަކީ، އެ ވަކީލު ބަލާއިރު އެ ވަކީލުގައި "މި މައްސަލައިގެ ރިޢާޔަތް ދީފައިނުވާ ކަމުގެ އަސާސު ބަންދުކުރުމުގައިވިޔަސް، އެ ފަރާތް ބަންދުގައި ހުރުމާއި ހަމަ ރިޢާޔަތްތަކުގައި ކުރެވޭ ޝަރުތުތަކާއި އަސާސު ކަސްޓަޑީއަށް ބަންދުގައި ހުރި ސަބަބު ދައްކާ ފަރާތުން ރިޢާޔަތް ސަރުކާރުގެ މައްޗަށް ޢަމަލުކުރުމަށް، ހުރިހާ އަސާސު ރިޢާޔަތް ކަމާއި ބެހޭގޮތުން

ޖޫރިމަނާ ދައްކަން 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރަށް ދެއްކުން ސާފުކޮށްދިނުމަށްއެދި..." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއެވެ.

31. އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ގެ (ހ) ގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނީ ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ދަލީލުތަކަށް ބިނާކޮށްގެން ކަމަށް އޮންނަ އުސޫލާ ޚިލާފަށް އަދުލު ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައިވާ އަދުލު ބުނެވޭ އުސޫލާ ޚިލާފުވެގެންނެއް އަދި ޚިލާފުވަނީ ކިހިނެއްކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަން އެނގެންނެތްކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

32. އިސްތިއުނާފުގެ ތިންވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި މިވާ އަދުލު ނުކުތާގައި ކުރިމަތިލާ ޤާޟީން ބޭނުންކުރަނީ މާއްދާތަކާ ޚިލާފު އެއްވެސް ސަބަބެއް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވެއެވެ.

33. އިސްތިއުނާފުގެ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު)ގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޤާޟީންގެ ނިސްބަތްވާ ފަރާތްތަކުގެ ކުރިމަގައި އިޙްތިރާމްކަން އަމަލު ކުރަން ޖެހޭކަމަށް އޮންނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި މިވާ އަދުލު ނުކުތާގައި ކުރިމަތިލާ ޤާޟީން ބޭނުންކުރަނީ ޚިލާފު މާއްދާއާ ޚިލާފު އެއްވެސް ސަބަބެއް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވެއެވެ.

34. އިސްތިއުނާފުގެ ފަސްވަނަ ސަރުކާރުގެ ނިޔާނުކުރުން ބަރީއްޔާކޮށްފައިވާ ޙުކުމަކަށް އެދިގެން ކަމެވެ. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ޝަރީޢަތުން ޤާޟީން ޢިދާގެ ބަލާ މުއްދަތު ކަނޑައަޅާ ނިންމާ އަދާކުރެވޭ. އ އަދުލު ޤާނޫނާ ދިމާކުރެވެން ދަ އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތަށް އ އަދުލު ޤާނޫނާ ދިމާކުރެވޭ ދަ ޤާނޫ

ހަމަޖެހުމާ ބެހޭގޮތުން ބަލާފައެވެ. އަދި އެ ހަރަކާތަކީ ޤާނޫނީގޮތުން ބާޠިލު އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް

ކުރެވުނު ހަރަކާތްތަކެއްކަން ފާހަގަކުރަން އަރުވާނެއެވެ.

35. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޤާނޫނީ ޙައްޤު ހަމަ އެކަނި ޤާނޫނީ މުއާމަލާތެއް ބަޔާންކުރުމުގެ

އަދި ޤާނޫނީގޮތުން ބެލެވޭނެކަމަށް އަރުވާނެއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޤާނޫނީ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ

ޤާނޫނީ ނަމްބަރު އެ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އަދާކުރި ނަމަވެސް ބަޔާންކުރި ނަމަވެސް ހުށަހަޅާ ގޮތެއް އެ އަދާކުރި

ނަމަވެސް ބަޔާންކުރި ނަމަވެސް ހުށަހަޅާ އެ ބަޔާންކުރެވޭ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާގޮތަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން

ދަށުން ސަބަބު ޤާނޫނީ ބާޠިލުކުރުމުގެ ސާފުކަން ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ ހުކުމް

ބަލައިގަތުމަށް ބަޔާންކުރަމުން އަރުވާނެއެވެ.

36. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނަކަލުކުރެވިފައި ސަރުކާރުގެ މަޝްވަރާގައި އެ ނަކަލުކުރުމާއި މުއާމަލާތް ބެހޭގޮތުން

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކަމަކަށް ވަކާލާތުގެ މުއާމަލާތް ޖަވާބުދާރީ ބައެއްގެ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ދިފާ އަދާކުރު

ނަކަލުގައި ޤާނޫނީ ބާޠިލު ކޯޓު ދަޢުވާކުރުން ހަމަޖެހޭކަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކުރުމުގައި ޙުކުމްކުރެވޭނެ

އަރުވާނެއެވެ. އެގޮތުން އަރުވާނެއެވެ ޤާނޫނުގެ ސަރުކާރު، ޤާނޫނީ ގޮތުން ކޯޓު ޙުކުމްކުރުމަށް ބެލުމުން،

މި ބަޔާންގައި، ދަށުން ކޯޓުން ހިންގާ ޤާނޫނީ ނަމަވެސް ހިނގާ މަޖިލީހުގެ ނިންމުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ

ފަރާތުން ބަޔާންކުރުމުގައި ނަޒަރުކުރެވެއެވެ.

37. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކާލާތު ބައެއްގެ، ކޯޓުން އަދާކުރި ކަރުދާސް އެ އަދާކުރި އެއްގަލަމް

ހުރި ފަރާތަކުން އަމަލުކުރުމަށް ޤާނޫނީ ނަމަ ބަޔާންކުރި ބެލުމާއިއެކު ދެއްކުމަށް ފަހު، ދުވަސް

ބެހޭގޮތް ވަކާލާތު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތު ނިޔާވެ ޖަލްސާގައި ބަލަންޖެހޭ ސާބިތުވާ ކޯޓުން ކަމި

އަދާކު ހިފާހައްޓާ ކަސްޓަޑީއަށް ޖަލްސާގައި ޙުކުމް ބެހެއްޓި ބެހެއްޓުމުގެ ޤާނޫނީ ނަޒަރުއަކަށް ވަކިވާ ޙުކުމް

ބަލާފައި ދަށުން ދޫކުރާގޮތަށް ބަލަމެވެ. ނަމަވެސް، ބެލުމުގައި ހަމަ ޤާނޫނީ އިދާރާ ބަޔާން ނަޒަރުކުރެވޭ ބަޔާންކުރި

އެއްވެސް ޤާނޫނީ އަސާސެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމެއް ނުފެނެއެވެ.

38. އެހެންކަމުން، ހުކުމްކުރެއްވި ނިޔާވެރިޔާގެ މަޤާމުން މި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ކުރިއަށް ގެންދެވިދާނެކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނެއެވެ. ވީމާ، މި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާގެ ފޯމު ބާތިލުކުރަންޖެހޭކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު

39. ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

- ހުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްލާމް ބޭންކްގެ ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރިކަމުން ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވިފައި ވާތީއާ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B4/AM/2021/02 "ބޭންކު މުރާބަޙާކަން ނިންމުމުގެ" އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި މާލެ، ސ.ހުޅުދޫ ހުޅުމީދޫ، މުޙައްމަދު އަބްދުއްސަލާމް ގަވާއިދާއި ހުކުމްކުރައްވާ ނިޔާވެރިޔާގެ މަޤާމުން ބާޠިލު، މި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ދެފަރާތް ތަފާތު ނިޔާކުރަން ކަނޑައަޅައި، މި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާގެ ފޯމު ބާތިލުކޮށް، މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ބޮޑު ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ހުކުމްކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު